

ปราบทุจริตด้วยจิต “พอเพียง”

วีรวิท คงศักดิ์

“เราจะทำให้ประเทศชาติหลุดพ้นจากการทุจริตผิดกฎหมาย คอร์รัปชันต่างๆ ให้ได้โดยเร็วที่สุด”

ถ้อยคำนี้เป็น “เจตนารมณ์ทางการเมือง” (Political Will) ของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๗ ในงานวันต่อต้านคอร์รัปชันขององค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) หรือ “ACT” (Anti-Corruption Organization of Thailand)

เจตนารมณ์ทางการเมืองนี้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของการปราบการคอร์รัปชันที่บั่นทอนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชาติ รวมถึงสร้างปัญหาช่องว่างระหว่างชนชั้นมาโดยตลอด ทำให้ทุกรัฐบาลประกาศเป็นนโยบาย สำคัญ แต่สิ่งที่นายกรัฐมนตรีทุกคนพูดมานั้น เป็นเพียง “ลมปาก” ที่หาผลสัมฤทธิ์ไม่ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการทุจริตของข้าราชการมาโดยตลอด องค์ที่สำคัญ มาก คือ พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการในโอกาสเข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๔๖ มีความตอนหนึ่งว่า

“...ภายในเวลา ๑๐ ปี เมืองไทยน่าจะเจริญ ข้อสำคัญ คือ ต้องหยุดการทุจริตให้สำเร็จและไม่ทุจริตเสียเอง ...”

กาลเวลาผ่านไป ๑๐ ปีเศษ นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน “ต้อง” กล่าวถ้อยคำที่เป็นเจตนารมณ์ซ้ำซาก และ ประเทศไทยก็ไม่เจริญเสียที แม้จะมีการรัฐประหารเพื่อปฏิรูปประเทศมา ๒ ครั้งก็ตาม

เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๗ หลังรัฐประหารมาเพียง ๑ เดือน คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มี ประกาศฉบับที่ ๖๙ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีสาระสำคัญให้

“ให้ทุกภาคส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ กำหนดมาตรการหรือแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา การทุจริตประพฤติมิชอบในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐโดยมุ่งเน้นการสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบ ได้”

๔ เดือนผ่านไป ข้าราชการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) แกลงปรากฏว่า หน่วยงาน “แชมป์ ๕ อันดับแรก” ของการเรียกรับสินบน “คงเดิม”

นอกจากนั้น มีข่าวว่าหัวหน้าสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขหลายแห่งเรียกรับเงินบริหารหน่วย จากบริษัทคู่สัญญาของรัฐเพื่อแลกเปลี่ยนกับได้รับเงินตามสัญญา ซึ่งเรื่องนี้ท่านรัฐมนตรีได้รับการร้องเรียนจาก ผู้เสียหายโดยตรงแล้ว จึงต้องรอดูว่าท่านจะดำเนินการอย่างไร

เรื่องนี้ต้องยอมรับว่า “คอร์รัปชัน” เป็นโรคระบาดที่ร้ายแรง จนเป็น “วัฒนธรรม” ของส่วนราชการ ต่างจังหวัด โดยอ้างว่าต้องมีเงินบริหารพิเศษเพื่อรับรองบุคคลที่มาเยี่ยมเยือน ทั้งที่มาราชการและส่วนตัว

บางครั้งนโยบายหรือการสั่งการของหน่วยเหนือได้สร้างปัญหาค่าใช้จ่ายให้กับหน่วยรอง ทำให้มีคำถามว่า ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะมาจากไหน ถ้าไม่ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนหรือคู่สัญญาของรัฐ

ด้วยเหตุนี้จึงมีการเรียกรับเงินของส่วนราชการ เพื่อใช้ในการรับรองและค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถเบิกจ่ายได้จากงบประมาณ ซึ่งถ้าพิจารณาในแง่กฎหมายแล้วเป็นการประพฤติ “มิชอบ” ด้วยการเรียกรับ “สินบน”

บางส่วนราชการเลี่ยงด้วยการจัดกิจกรรมหารายได้ เช่น การจัดแข่งขันกอล์ฟ โบว์ลิ่ง ฯลฯ อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการเรียไของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งระเบียบนี้ครอบคลุมถึงการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไปเป็นประธานจัดกิจกรรมเรียไ และเข้าข่ายผิดกฎหมายสรรพากรอีกด้วย

เมื่อพูดถึง “ประพฤติมิชอบ” นักการเมืองที่เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายคนไม่ค่อยให้ความสนใจและมักพูดว่า “กฎหมายไม่ได้ห้าม” แต่เมื่อดูในประมวลกฎหมายอาญาได้ให้นิยามว่า

“ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งผู้บังคับบัญชา มติคณะรัฐมนตรี แบบธรรมเนียมของทางราชการ หรือตามทำนองคลองธรรม” ซึ่งหมายถึง ไม่เป็นไปตามที่ถูกที่ควร ทำให้ฐานความผิดนี้ มีความหมายกว้างมาก จึงมีการกระทำผิดกันอย่างดาษดื่น ทั้งรู้และไม่รู้ว่า “ผิด”

เมื่อมีการหาเงินเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการได้ สิ่งตามมา คือ การเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง อันมีสาเหตุมาจาก “ความโลภ” ที่ฝังอยู่ในใจของคนก็เกิดขึ้น

แม้อยู่ในช่วงสถานการณ์พิเศษเช่นในขณะนี้ ก็ยังมีการกระทำจนเป็นเรื่องปกติ โดยอ้างว่า “ใครๆ เขาก็ทำกัน” และไม่มีการลงโทษกันอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ดี “ความโลภ” เป็นสิ่งหนึ่งที่ “ซุนหวู” เตือนว่าเป็นอันตรายของแม่ทัพ เพราะความโลภทำให้ปล่อยตัว ปล่อยใจไปกับความต้องการของตน จนสูญเสียความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่เคยมีตั้งแต่กำเนิด

เรื่องนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงให้ข้อคิดว่า โลกจะยุ่งยากหากคนในสังคมหลงใหลอยู่ใน “กิน กาม เกียรติ” และเป็นสาเหตุของการต่อสู้ แย่งชิง ตำแหน่งและอำนาจวาสนากัน จนทำให้เกิดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างที่เราเห็นเชิงประจักษ์ในปัจจุบัน

แนวทางการแก้ไขความโลภในจิตใจมนุษย์นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตั้งแต่ปี ๒๕๒๗ ซึ่งมี “๓ หลักการ ๒ เงื่อนไข” ได้แก่ “พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน” ภายใต้เงื่อนไข “ความรู้คู่คุณธรรม” ที่หมายถึง “ซื่อสัตย์สุจริต อดทน อดกลั้น อดออม”

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ต่างประเทศได้นำไปสอนคนในชาติ โดยเฉพาะประเทศภูฏานที่นำไปปลูกฝังให้กับประชาชนและยกย่องว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราเป็นปราชญ์ของประเทศ

สื่อมวลชนต่างประเทศได้เสนอความเห็นว่ “พระองค์แสดงให้เห็นจากแนวคิดนี้ว่า บ่อเกิดของการคอร์รัปชันส่วนมากมาจากความโลภของบุคคลในองค์กร” (The King gave an example of the high scale corruption emanating from this concept, citing the greed of employees ...)

พร้อมกับยกย่องพระองค์ว่า “เป็นผู้นำที่มีชีวิตเรียบง่ายเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ซึ่งจะเป็นหนทางในการป้องกันคอร์รัปชัน” (To lead a modest life and be satisfied with what they have, as a way to prevent corruption)

มาถึงวันนี้ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๗ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๗ กำลังกำหนดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอยู่ น่าจะพิจารณาจัดทำกิจกรรม “ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทด้วยจิตพอเพียง” เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยเริ่มรณรงค์ให้หัวหน้าส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ตั้งแต่นายกรัฐมนตรีลงไป น้อมนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นวิถีชีวิต และขยายผลไปสู่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน ทุกระดับ

โครงการนี้ ต้องเป็นกิจกรรมต่อเนื่องเช่นเดียวกับ “แผนความซื่อตรงแห่งชาติ” (The National Integrity Plan) ของมาเลเซียที่เริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๐๐๓ จนถึงปัจจุบัน โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการบริหารโครงการด้วยตนเอง มีรัฐมนตรีรับผิดชอบโดยเฉพาะ (Integrity Minister) และมีสถาบันให้ความรู้ กำกับดูแลการบริหารโครงการ (The Institute of Integrity of Malaysia-IIM) ให้เกิดประสิทธิผล

ผลผลิตของแผนความซื่อตรงของมาเลเซียได้สร้างจิตสำนึกของบุคลากรในหน่วยงานของรัฐ จนนำไปกำหนดนโยบายต่อต้านคอร์รัปชันของตนเอง เช่น บริษัทปิโตรนัส กำหนด “No Gift Policy” ไม่มีการรับของขวัญทุกชนิด ซึ่งเป็นการลดความโลภของพนักงาน และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของบริษัทคู่สัญญา ทำให้มีเม็ดเงินมาสร้างงานให้รัฐอย่างครบถ้วนตามงบประมาณ

ต้องไม่ลืมว่า “เงินตราไม่ได้เปลี่ยนแปลงคน เพียงแต่มั่นกระชากหน้ากากในคราบ “คนดี” ออกมาเท่านั้น เมื่อหน้ากากหลุด ก็ให้เห็น “หัวใจ” ที่เต็มไปด้วยความโลภซ่อนอยู่ภายใน”

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นคนที่ “เคยดี” ต้องมาเสียคนเมื่อมีอำนาจรัฐในมือ เผลอเผลอใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง ซึ่งเป็นต้นตอของการทุจริตประพฤติมิชอบที่เกิดขึ้นอย่างที่เราเห็น

คติโบราณสอนให้พวกเรารู้เป็นสัจจะธรรมว่า “เมื่อหัวไม่ส่าย หางก็ไม่กระดิก”

ดังนั้น เมื่อบุคคลบุคคลชั้นนำของประเทศมีวิถีชีวิตอย่าง “พอเพียง” ตามข้อเสนอนี้ ก็จะ “ไม่ทุจริตเสียเอง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสเตือนไว้

และจะสามารถควบคุมกำกับดูแลไม่ให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบในองค์กรที่ตนรับผิดชอบ รวมถึงเป็น “แบบอย่าง” ให้กับสาธารณชนที่มาจากภาคการเมืองซึ่งเข้ามาร่วมใช้อำนาจรัฐด้วยกัน

หากเป็นเช่นนี้ “ประเทศชาติหลุดพ้นจากการทุจริตผิดกฎหมาย คอร์รัปชันต่างๆ ให้ได้โดยเร็วที่สุด” ตามเจตนารมณ์ของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีที่ประกาศไว้ ก็จะมีโอกาสเกิดขึ้นได้

และประเมินได้ว่า “ภายในเวลา ๑๐ ปี เมืองไทยน่าจะเจริญ” อย่างแน่นอน
